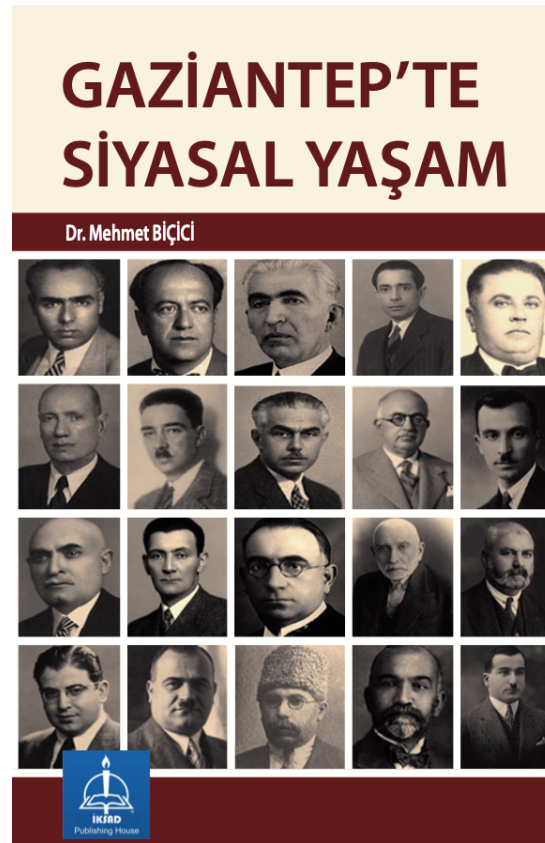

Biçici, Mehmet (2020). Gaziantep'te Siyasal Yaşam (1923–1950), (Editör: Prof. Dr. Orhan Doğan), Gaziantep: İKSAD Yayınları, 744s., ISBN: 978-625-7914-02-4

Biçici, Mehmet (2020). Political Life in Gaziantep (1923–1950), (Edited by Prof. Dr. Orhan Doğan), Gaziantep: İKSAD Yayınları, 744s., ISBN: 978-625-7914-02-4

Mehmet Alpaslan EŞKİ*

Öz

Dr. Mehmet Biçici'nin *Gaziantep Milletvekilleri (1923-1950)* başlıklı eseri, Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Gaziantep'i temsil eden milletvekillerinin siyasal, toplumsal ve entelektüel portrelerini kapsamlı biçimde incelemektedir. Yazar, arşiv belgeleri, TBMM zabıt cerideleri, süreli yayınlar ve biyografik kaynaklardan yararlanarak Gaziantep'in siyasal temsil tarihini çok boyutlu bir yaklaşımla ele almıştır. Eserde yalnızca milletvekillerinin biyografileri değil, aynı zamanda dönemin yerel-siyasal dinamikleri, parti yapıları ve temsil ilişkileri de irdelenmektedir. Bu yönüyle çalışma, yerel siyaset tarihi açısından özgün bir katkı sunmakta; aynı zamanda Cumhuriyet'in erken dönemine ilişkin milletvekilliği olgusuna mikro düzeyde ışık tutmaktadır. Biçici'nin metodolojik tutarlılığı ve kaynak çeşitliliği eserin güçlü yönlerini oluştururken, bazı bölümlerde karşılaştırmalı analizlerin sınırlı kalması ise küçük bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Genel olarak eser, hem yerel tarih hem de erken Cumhuriyet dönemi siyasal yapıları üzerine çalışan araştırmacılar için önemli bir başvuru kaynağı niteliğindedir.

* Dr. malpaslan@gantep.edu.tr / ORCID: 0009-0001-8715-0970.

Anahtar Sözcükler: Gaziantep, Cumhuriyet Dönemi, Milletvekilleri, TBMM, Yerel Siyaset, Siyasal Temsil.

Abstract

Dr. Mehmet Biçici’s *Gaziantep Members of Parliament (1923–1950)* offers a comprehensive analysis of the political, social, and intellectual profiles of the deputies who represented Gaziantep in the Turkish Grand National Assembly during the formative years of the Republic. Drawing on archival materials, parliamentary records, periodicals, and biographical data, the author provides a multidimensional exploration of Gaziantep’s political history of representation. The book not only reconstructs the biographies of local deputies but also examines the broader local-political dynamics, party structures, and patterns of political representation of the era. In this respect, the study makes a unique contribution to local political historiography and offers a micro-level perspective on the early Republican parliamentary system. While Biçici’s methodological consistency and extensive source base stand out as major strengths, the limited scope of comparative analysis in certain sections constitutes a minor shortcoming. Overall, the book represents a significant scholarly resource for researchers interested in local history and the political structures of the early Republican period.

Keywords: Gaziantep, Republican Era, Members of Parliament, TBMM, Local Politics, Political Representation.

Cumhuriyet’in ilk yıllarından çok partili siyasal hayata geçişe kadar uzanan dönemde yerel siyasetin biçimlenişi, Türkiye’de hem merkez-çevre ilişkilerinin hem de modernleşme dinamiklerinin anlaşılması açısından özel bir önem taşır. Dr. Mehmet Biçici’nin “Gaziantep’te Siyasal Yaşam (1923–1950)” adlı kapsamlı çalışması, tam da bu kesitte Gaziantep örneği üzerinden yerel siyasetin dönüşümünü çok boyutlu bir bakışla inceleyerek hem Cumhuriyet tarihine hem de Türkiye’nin yerel siyaset literatürüne önemli bir katkı sunmaktadır. Eser, Prof. Dr. Orhan Doğan’ın editörlüğünde İKSAD Yayınları tarafından 2020 yılında yayımlanmıştır.

Giriş

Konunun Önemi ve Çalışmanın Konumlandırılması

Gaziantep, hem Milli Mücadele yıllarındaki direniş kimliği hem de Cumhuriyet’in kuruluş dönemindeki sosyoekonomik dinamizmiyle erken Cumhuriyet siyasetinde kendine özgü bir konuma sahiptir. Biçici’nin çalışması, bu özel konumu siyasal temsil, yerel elit yapısı ve toplumsal dönüşüm süreçleri ekseninde ele almakta; yerel tarih ile ulusal tarih arasında köprü kuran bir yaklaşım sergilemektedir. Türkiye’de Cumhuriyet’in ilk yıllarına ilişkin araştırmalar genellikle merkezi siyasete, Ankara’daki karar mekanizmalarına ve lider kadrolara odaklanırken, yerel düzeydeki siyasal yapılanmaların ve aktörlerin ayrıntılı çözümlemeleri sınırlı kalmıştır. Bu bağlamda Biçici’nin çalışması, Gaziantep örneği üzerinden Cumhuriyet’in yerel düzeydeki işleyişini anlamaya yönelik özgün bir katkı niteliği taşımaktadır.

Eserin en dikkate değer yönlerinden biri, yalnızca siyasal tarih perspektifine değil, aynı zamanda sosyolojik ve kültürel bir okuma biçimine de yer vermesidir. Bu sayede Gaziantep’in 1923–1950 yılları arasındaki toplumsal dokusu, ekonomik yapısı ve kültürel dönüşümleri siyasal gelişmelerle birlikte bütüncül bir biçimde ele alınmıştır.

Eserin Amacı, Kapsamı ve Yapısı

Biçici, çalışmasının amacını, Cumhuriyet’in ilk çeyrek yüzyılında Gaziantep’in siyasal, toplumsal ve kültürel hayatının gelişim çizgisini ortaya koymak olarak tanımlar. Yazar, hem kentin siyasal temsil mekanizmalarını hem de bu mekanizmalar etrafında şekillenen elit ilişkilerini çözümlemeyi hedefler. 1923–1950 arası dönem, tek parti yönetiminden çok partili siyasal hayata geçiş sürecini kapsadığı için, çalışmanın zaman dilimi Türk siyasal hayatının en kritik evrelerinden birine denk gelmektedir.

Kitap giriş ve altı ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, araştırmanın tarihsel çerçevesini ve yöntemini tanıtırken, ikinci bölüm önceki araştırmaları değerlendirerek eserin literatürdeki yerini tartışır. Üçüncü ve dördüncü bölümler, Gaziantep milletvekillerinin biyografik profillerini ve sosyal-kültürel özelliklerini ele alır. Beşinci bölümde milletvekillerinin TBMM’deki faaliyetleri ayrıntılı biçimde incelenmiş; altıncı bölümde ise bu

faaliyetler genel bir analiz çerçevesine oturtularak temsil oranı, yasa yapım süreci ve yerel çıkar ilişkileri bağlamında değerlendirilmiştir.

Bu sistematik yapı, kitabın hem arşiv temelli bir belge derlemesi hem de analitik bir çözümleme olarak işlev görmesini sağlamaktadır. Bölümlerin sıralanışı, okuyucuya tarihsel süreklilik duygusu verirken, Gaziantep'in siyasal gelişimini adım adım izleme olanağı sunmaktadır.

Yöntem ve Kaynak Kullanımı

Eserin en güçlü yanlarından biri, zengin arşiv kaynaklarına dayanan araştırma yöntemidir. Biçici, Cumhuriyet Arşivi, TBMM Arşivi, Emekli Sandığı Sicil Dosyaları gibi birincil kaynakların yanı sıra dönemin ulusal ve yerel gazetelerinden kapsamlı biçimde yararlanmıştır. Ayrıca TBMM Zabıt Cerideleri'nden milletvekillerinin konuşmalarını ayrıntılı biçimde sınıflandırarak mali-ekonomik, sosyo-kültürel, hukuki-siyasi ve askerî konular şeklinde tematik başlıklar altında analiz etmiştir. Bu yöntem, çalışmayı sıradan bir biyografik derlemenin ötesine taşımakta; milletvekillerinin söylem düzeyindeki eğilimlerini ve politik ağırlıklarını gözler önüne sermektedir. Arşiv belgelerinin yanı sıra ikincil literatürün de dikkatli biçimde kullanıldığı görülmektedir. Özellikle yerel gazetelerden elde edilen veriler, Gaziantep'in toplumsal algısını, siyasal rekabet kültürünü ve kent kimliğini yansıtan önemli ipuçları sunmaktadır. Bununla birlikte, kaynakça bölümünün genişliği eserin ciddi bir akademik emek ürünü olduğunu göstermektedir.

İçerik Değerlendirmesi: Bölümler Üzerinden Analiz

Birinci bölüm, Gaziantep'in tarihsel sürecine genel bir bakış sunmakta ve Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki sosyal, ekonomik ve idari yapıyı ayrıntılandırmaktadır. Bu bölüm, çalışmanın geri kalanına sağlam bir tarihsel zemin hazırlar niteliktedir. Özellikle Gaziantep'in nüfus yapısı, eğitim kurumları ve ekonomik faaliyetlerinin detaylandırılması, kentin siyasal gelişimini anlamak için sağlam bir arka plan oluşturur.

Üçüncü ve dördüncü bölümler, çalışmanın özgünlüğünü en çok hissettiren kısımlardır. Gaziantep milletvekillerinin biyografilerinin tek tek ele alınması, yerel siyaset tarihine mikro düzeyde bir bakış sunar. Bu biyografik çözümlemelerde milletvekillerinin doğum yerleri, meslekleri, eğitim durumları ve yabancı dil bilgileri gibi verilerin sistematik biçimde incelenmesi, Gaziantep'in Cumhuriyet dönemindeki temsil yapısına ışık tutmaktadır.

Beşinci ve altıncı bölümler ise eserin analitik derinliğini oluşturan kısımlardır. Biçici, TBMM'de Gaziantep milletvekillerinin yasama faaliyetlerini tematik başlıklar altında sınıflandırarak değerlendirmekte ve bu faaliyetlerin Gaziantep'in yerel ihtiyaçlarıyla nasıl ilişkilendiğini sorgulamaktadır. Bu yönüyle eser, yalnızca milletvekillerinin bireysel performanslarını değil, aynı zamanda yerel çıkarların ulusal siyaset içindeki temsil biçimlerini de tartışmaya açmaktadır.

Özellikle 1923–1950 arasındaki tek parti dönemi boyunca Gaziantep milletvekillerinin meclis içindeki konuşmalarının büyük ölçüde mali ve sosyo-kültürel meselelerde yoğunlaştığı, buna karşın siyasi reformlara ilişkin konuşmaların sınırlı kaldığı tespiti, yazarın dikkatli veri analizine dayanan önemli bir gözlemdir. Bu durum, erken Cumhuriyet döneminde yerel temsilcilerin daha çok ekonomik ve idari meseleler üzerinden siyaset yaptığını göstermesi açısından değerlidir.

Eserin Katkısı ve Bilimsel Değeri

“Gaziantep'te Siyasal Yaşam (1923–1950)”, hem yöntemsel hem de içeriksel olarak Türkiye'de yerel tarih yazımına güçlü bir katkı sağlamaktadır. Çalışma, yerel düzeydeki siyasal temsilin nasıl biçimlendiğini, milletvekili profillerinin hangi sosyal ve kültürel temellerden

beslendiğini somut örneklerle ortaya koyar. Ayrıca arşiv belgelerinin yoğun kullanımı sayesinde, araştırma yalnızca Gaziantep’in değil, genel olarak erken Cumhuriyet siyasal yapısının yerel yansımalarını anlamaya da yardımcı olmaktadır.

Gaziantep örneği, aynı zamanda Türkiye’nin genel modernleşme sürecini yerel ölçekte izlemenin imkânını verir. Biçici’nin eseri, bu anlamda “merkez–taşra” ikiliğini yeniden düşünmeye olanak tanıyan bir saha sunmaktadır. Kentin ekonomik potansiyeli, girişimci kimliği ve eğitim düzeyi ile siyasal temsil biçimleri arasındaki ilişki, hem tarihçiler hem de siyaset sosyologları için dikkate değer veriler sunmaktadır.

Eleştirel Değerlendirme

Eser genel olarak titiz ve sistematik bir araştırmanın ürünü olmakla birlikte, bazı bölümlerde analitik derinliğin artırılabilmesi görülmektedir. Özellikle milletvekillerinin söylemleri çözümlemesinde kullanılan sınıflandırma son derece faydalı olmakla beraber, bu söylemlerin ideolojik bağlamı veya dönemin siyasal atmosferiyle ilişkisi daha derinlemesine tartışılabilirdi. Ayrıca Gaziantep milletvekillerinin ulusal düzeydeki karar mekanizmalarına etkileri veya merkezle kurdukları ilişkiler üzerine karşılaştırmalı analizler çalışmaya teorik bir zenginlik katabilirdi. Yine de bu eleştiriler, çalışmanın genel başarısını gölgelememekte; aksine ileride yapılacak araştırmalar için potansiyel geliştirme alanlarını işaret etmektedir. Yazarın yerel tarih yazımına kazandırdığı bu metodolojik titizlik, Türkiye’nin diğer şehirleri üzerine yapılacak benzer çalışmalar için model niteliğindedir.

Sonuç

Dr. Mehmet Biçici’nin “Gaziantep’te Siyasal Yaşam (1923–1950)” adlı eseri, Cumhuriyet’in ilk çeyrek yüzyılını yerel bir perspektiften ele alan özgün bir araştırmadır. Çalışma, Gaziantep’in siyasal tarihini hem yapısal hem de bireysel düzeyde analiz ederek, yerel aktörlerin Cumhuriyet’in siyasal inşasındaki rollerini gözler önüne sermektedir. Arşiv belgelerine dayalı güçlü veri temeli, sistematik biyografik analizler ve yasama faaliyetlerinin ayrıntılı değerlendirilmesi, eseri yerel tarih literatüründe önemli bir yere taşımaktadır. Sonuç olarak eser, hem Gaziantep’in Cumhuriyet dönemindeki siyasal temsil tarihini belgeleyen kapsamlı bir kaynak, hem de Türkiye’de yerel siyaset tarihinin yazımında örnek teşkil eden akademik bir çalışmadır. Küçük eleştiriler bir yana bırakıldığında, Biçici’nin titizliği ve analitik yaklaşımı, “Gaziantep’te Siyasal Yaşam (1923–1950)”ni araştırmacılar, tarihçiler ve siyaset bilimi alanında çalışanlar için vazgeçilmez bir başvuru kitabı haline getirmektedir. İncelenen monografinin (Gaziantep’te Siyasal Yaşam, 1923-1950), Erken Cumhuriyet dönemi yerel siyaset ve yasama tarihi araştırmalarına sunduğu önemli katkılar için yazar Dr. Mehmet Biçici’ye ve eserin editörlüğünü üstlenen Prof. Dr. Orhan Doğan’a da literatüre sağladıkları bu değerli katkıdan dolayı teşekkür ederim. Ayrıca, Türkiye’de yerel tarihin akademik bir disiplin olarak gelişimine katkı sağlayan tüm araştırmacıların çabalarını da saygıyla anmak isterim.